

Hulusi Behçet'i Anma Konuşması

Doç. Dr. Türkân Saylan

Ülkemizin büyük övünç duyduğu, dünyaca tanınmış bilim adamı Prof. Dr. Hulusi Behçet, 20 Şubat 1889'da İstanbul'da doğmuştur: Atatürk'ün yakın çevresinden Ahmet Behçet'in oğludur. Çok küçük yaştan beri doktor olmayı arzu eden Hulusi Behçet, tıp tahsilini 1910 yılında tamamlamış ve 1914 yılına kadar Gülhane Askerî Hastanesi Deri Hastalıkları ve Frengi kliniğinde devrin ünlü hekimleri Eşref Ruşen, Talât Camlı ve Reşat Rıza hocaların asistanı olarak çalışmıştır. 1914 yılında Eskişehir Askerî Hastanesi Başhekim yardımcılığına atanmış ve 1918 yılına kadar aynı hastanenin Deri Hastalıkları uzmanlığını yapmıştır.

Çalışkanlığı, uzmanlık dalına olan ilgi ve merakı giderek açıklık kazanan Hulusi Behçet, 1918 yılı yazında, önce Budapeşte'ye, sonra da Berlin'de Charité hastanesine giderek çalışmış, görgü ve bilgisini arttırarak 1919 sonbaharında dönmüştür.

Yurdunu çok seven Hulusi Behçet, hiçbir zaman bir yabancı ülkede yerleşip çalışmayı düşünmemiştir. Döndükten sonra bir süre serbest çalışmış ve 1923 yılında Hasköy Zührevî Hastalıklar Hastanesi Başhekimliğine atanmıştır. Burada 6 ay kadar çalıştıktan sonra Gurbaba Hastanesi Deri Hastalıkları uzmanlığına geçmiştir.

1933 yılında yapılan Üniversite reformunda İstanbul Üniversitesi Deri Hastalıkları ve Frengi Kürsü Başkanlığına seçilmiş olan Prof. Dr. Hulusi Behçet kürsü başına getirilen ilk Türk hocalardandır.

Hulusi Behçet 14 yıl süre ile kürsü başkanı olarak yılmadan, yorulmadan çalışmış, Deri Hastalıkları ve Frengi dalının önemini ve gerekliliğini bütün çevresine aşlamış, öğretmiş, Türk ve dünya tıp bilimine yararlı olmak için gece - gündüz ayırmadan okumuş, yazmış ve söylemiştir. Deri Hastalıkları ve Frengi dalının ülkemizde bugün bu derece önem ve bilgi kazanmasının en büyük nedenlerinden biri de kendisinin bu başarılı çalışmalarıdır.

1934 - 1947 yılları arasında «Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi» adlı dermatoloji dergisini büyük gayretlerle çıkarmıştır. Bu dergi uzun

yıllar ülke hekimlerine dermatoloji konusundaki yenilikleri ve yapılan çalışmaları yansıtan tek kaynak olmuştur.

Hulûsi Behçet, 1935 yılında Budapeşte'de yapılan Uluslararası kongrede, «Mikozlar» konusundaki çalışmaları nedeniyle jüri tarafından bir diploma ve plâketle onurlandırılmıştır. 1936 yılında Almanların haftalık Dermatologische Wochenschrift ve Mediziinesche Welt adlı tıp dergilerinde haberci üye seçilmiştir. 1939 yılında Ordinaryüs Profesör olan Hulûsi Behçet, uzun yıllar ham incir dermatitini incelemiş ve bu özel klinik tablonun dünyaca tanınmasını sağlamıştır. Şark Çıbanını yakından izleyerek «Çivi belirtisi»ni tanımlamış; arpa uyuzunun Türkiye'deki etken parazitlerini bildirmiştir.

Ülkemizi bütün dünyaya tanıtan ve adıyla anılan Behçet Hastalığını da uzun yıllar süren dikkatli gözlemleriyle saptamış, tanımlamış, savunmuş ve kabul ettirmiş olan bu büyük hekimin 196 adet yerli ve yabancı yayını ve «Klinikte ve Pratikte Frengi Teşhisi ve Benzeri Deri Hastalıkları» adlı çok önemli ve fekalâde değerli bir kitabı vardır. Kendisi iyi Almanca, orta derecede Fransızca, biraz da Lâtince bilirdi.

Baba adı olan Behçet adını soyadı olarak kullanması için Atatürk kendisine özel izin vermiştir.

Değerli hoca, özel yaşantısında insanlardan uzak, içe dönük bir kimseydi, sadece mesleğini düşünür bu uğurda meslekdaşları ve yakınlarıyla devamlı çatışırdı. Annesini küçük yaşta kaybetmiş ve acı bir çocukluk geçirmişti. Yakın dostları pek azdı. Bunlar arasında Fahrettin Kerim, Murad Rahmi, Muzaffer Şevki, Gougerot, Cartoud'yu sayabiliriz.

Edebiyat ve sanatı, okumayı çok seven Hulûsi Behçet, zaman zaman esprili ve şakacı olurdu. Tek evladı, kızı Güler'e büyük bir sevgi ve aşırı bir bağlılık beslerdi.

Çok fazla sigara içen Hulûsi Behçet zayıf, iştahsız ve huzursuz bir yapıya sahipti. Uykusuzluk, kolit ve kalb spazmı sıkıntıları içinde ömrünü sürdürdü.

Yaşantısının son 7 yılında eşinden ayrılmış olarak muayenehanesinde tek başına yaşadı, çalıştı, yazdı, okudu ve 8 Mart 1948 tarihinde bir kalb krizi sonunda bütün acıları son buldu.

Kendisine 1975 yılında TÜBİTAK Bilim Ödülü verilmiştir.

Hulûsi Behçet'in Behçet Hastalığı konusundaki ilk gözlemi, 1924-25 yıllarında gördüğü bir hasta ile başlar. Bu hasta tekrarlayan aftları, genital ülserleri, eritema nodozumları ve göz bozuklukları nedeniyle 40 yıldan beri, İstanbul ve Viyana'da incelemiş ve çeşitli tanılar konmuştu. «Aphthe recidivante chronique» «erythema nodosum» «sarcoides de Boeck» veya «erythema exudatum multififormis» tanılar ara-

sında idi. Tüberküloz veya sifiliz etyolojisi düşünüyor, ayrıca Viyanalı hekimler Avrupada bulunmayan bir protozoerin söz konusu olabileceğini ileri sürüyorlardı. Göz hekimleri de Iritis recidivante à l'hypopion» diye tanımladıkları tekrarlayan iritisi, sifiliz, tüberküloz, stafilokok veya streptokoklara bağlamaya çalışıyor ve yeni bir hastalık olabileceğini akıl edemiyorlardı.

Bu hastaya birkaç defa iridektomi yapılmış ve giderek görmesi tamamen kaybolmuş, aftları ve genital ülserleri arasına tekrarlamış. Hulûsi Behçet bu hastayı, görmesini kaybettikten sonra da izlemeye devam etmiş, tekrarlayan belirtileri incelemiş ve virütik bir etken düşünmüştür.

1930 yılında, ağız ve genital bölgesinde yaralar ve bir gözünde kanlanma olan bir kadın hasta kliniğe başvurmuş ve bu olayların birkaç yıldır tekrarladığını anlatmış. Hastanın kadın oluşundan «ulcus vulvae acutum» ile ayırıcı tanı sorunu ortaya çıkmış. Husûsi Behçet, bu olguyu 1935 yılına kadar defalarca görmüş, tüberküloz, mantar, sifiliz ve her türlü etkeni aramış, genel incelemeler ve biyopsi yapmış, sonuç alamamış. Igerscheimer ve Murad Rahmi göz bulguları içinde «episclerite ve conjunctivite» tanısı koymuşlar ve bir özellik belirtmemişler.

Bu defa 1936 da, diş kliniğinden, ağızda çok şiddetli yaralar bulunan ve pemfigusa benzeyen bir hasta Hulûsi Behçet'e yollanmış. Bu erkek hastada, sırtta akneiform belirtiler, skrotal ülserler ve görme bozukluğu, gözde kanlanma, akşam beliren ateş ve kas ağrıları varmış. Yapılan incelemeler yine bir sonuç vermemiş, sadece dişlerde kist ve granulomlar saptanmış. Bu hastada da tekrarlayan hecmelerin virüse bağlı olabileceğini düşünen Hulûsi Behçet, Prof. Braun'un da yardımıyla virus araştırmalarına başlamış ve korpüsküllere benzer şekillere rastlamıştır.

Bu 3 olgudaki gözlemleri sonunda, yeni bir hastalığın söz konusu olduğunu kesin kanaat ketiren Hulûsi Behçet bu konuyu 1936 da Deri ve Zührevî Hastalıklar Derneğinde bildirdi ve Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivinde yayında bulundu; hastalığın belirtilerini tanımladı ve virütik etken üzerinde durdu.

Bu gözlemlerini 1937 yılında «Dermatologische Wochenschrift» dergisine yazdı. Yine 1937 de Paris Dermatoloji Derneği toplantısında bildiri yaptı ve olayda diş enfeksiyonunun önemi üzerinde durdu. Bir süre sonra diş konusunun tek neden olamayacağını düşündü ve 1938 de bu konuyu «Dermatologische Wochenschrift»e yazdı. Bu sırada Ni-yazi Gözcü de göz bulguları ön planda olan bir başka hasta bildirdi. Yine 1938 de Prof. Frank, bütün belirtileri gösteren yeni bir hasta bulunca olgu sayısı 5'e çıkmış oldu.

Artık göz ve deri hekimleri, yeni bir hastalığı kabul etmekteydiler. 1938 Ağustosunda Belçikalı Weekers ve Reginster ve İtalyan Francheschetti, Behçet'in yayınlarını dikkate alarak kendilerinin de aynı hastalara rastladıklarını yazdılar. 1939 da Behçet, Fransız dermatoloji derneğine geniş bir incelemesini gönderdi.

Gözcülerin bu olumlu tutumuna karşı birçok deri hastalıkları uzmanı, bu belirtilerin yeni bir hastalık olmadığını pemphigus, dermatostomatitis, Neumann aptosisi, erythema exudativum multiformenin özel şekli, ulcus vulvae acutum tablolarından birine uyduğunu yazıp savundular. Tepkiler uzun yıllar sürdü gitti...

Bir yandan Türkiye'deki hekimlerin olguları artmaktayken bir yandan da Belçika, İsviçre, Danimarka, Avusturya, Amerika ve arkasından İsrail ve Japonya'dan da yeni olgular bildirildi, yazıldı ve tartışıldı.

Bu çalışmalarında Türkiye'den Niyazi Gözcü, Igerscheimer, Murad Rahmi, İrfan Başar, Nâci Bengisu, Belçika'dan Weekers ve Reginster, İtalya'dan Francheschetti, Danimarka'dan Jensen Tage, Amerika'dan Sulzberger ve Wise ve Ankara'dan Marchionini'nin ayrıca Braun ve Oberndorfer'in katkılarını Hulûsi Behçet daima önemle anmıştır.

Böylece hastalığın varlığı Behçet tarafından, başarılı bir savaş sonunda bütün dünyaya kabul ettirildi. «Trisempton Behçet» «Behçet sendromu» ve «Morbus Behçet» gibi adlar verilen bu tablo bugün dünyada Behçet Hastalığı olarak anılmakta ve giderek çok daha fazla önem kazanmaktadır.

Biz, bütün Türk hekimleri, dünya tıbbına açtığı bu geniş ufuk nedeniyle hocamız Hulûsi Behçet'le övünüyor, onu saygı ve sevgi ile anıyoruz.